

Michał PASZKOWSKI

Instytut Europy Środkowej

ORCID: 0000-0002-2751-8550

Projekt rurociągu Odessa–Brody–Płock jako element zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski w myśli politycznej wybranych polskich partii politycznych w latach 2005–2015¹

Streszczenie: Budowa bardziej zróżnicowanej struktury dostaw ropy naftowej do Polski przez lata była ważnym elementem wpływającym na realizowaną politykę energetyczną. Wiele ugrupowań politycznych podnosiło zasadność dywersyfikacji źródeł oraz kierunków dostaw tego surowca, a jednym z najważniejszych w tym obszarze projektów była budowa rurociągu łączącego polski i ukraiński system naftowy. Docelowo surowiec miał być sprowadzany z regionu Morza Kaspijskiego. Celem artykułu była analiza myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości, Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego w zakresie budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock do Polski. Rozważania zawarte w artykule pozwalają wskazać na główne argumenty formułowane przez polityków tych partii politycznych na temat problemów dostaw surowców energetycznych do Polski. Punktem wyjścia analiz była teza, że w ocenie polskich partii politycznych kooperacja z państwami Morza Kaspijskiego była kluczowym komponentem działań na rzecz dywersyfikacji źródeł oraz kierunków dostaw ropy naftowej do krajowych rafinerii.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, myśl polityczna, partie polityczne, rurociąg Odessa–Brody–Płock

Wprowadzenie

Polska przez lata była uzależniona od dostaw ropy naftowej z Federacji Rosyjskiej, a jednym z najważniejszych aspektów wpływających na taką sytuację była swoboda dostaw surowca do krajowych rafinerii. W tym względzie niezwykle ważne miejsce odgrywał rurociąg „Przyjaźń” umożliwiający dostawy ropy naftowej do Polski z Federacji Rosyj-

¹ Opinie wyrażone w publikacji prezentują wyłącznie poglądy autora i nie mogą być utożsamiane ze stanowiskiem Instytutu Europy Środkowej.

skiej poprzez Białoruś. Tym rurociągiem były też realizowane dostawy do innych rafinerii w państwach Europy Środkowej, co powodowało, że poziom uzależnienia tego typu zakładów był porównywalny w regionie. Dodatkowo, wraz ze specyfiką przerabianego surowca (gatunek Urals), uzyskiwanych produktów (duża ilość frakcji olejowych) oraz ceny rosła zależność biznesowo-polityczna Polski od Federacji Rosyjskiej. Tym samym był to jeden z ważniejszych elementów trwającej debaty politycznej w Polsce.

Duży poziom uzależnienia od dostaw surowców energetycznych (ropa naftowa, gaz ziemny) z Federacji Rosyjskiej powodował, że wśród polityków polskich partii politycznych wielokrotnie była podnoszona potrzeba budowy bardziej zróżnicowanej struktury importu tych surowców. Jednym z ważniejszych projektów w latach 2005–2015 była budowa rurociągu Odessa–Brody–Płock, który został zainicjowany w 1996 r.². Realizacja takiego przedsięwzięcia była niezwykle skomplikowana (zaangażowanie w projekt łącznie czterech państw, a więc Azerbejdżanu, Gruzji, Ukrainy oraz Polski) oraz kapitałochłonna, przy czym stwarzała realne szanse na zapewnienie dostępu do konkretnych gatunków ropy naftowej. Jako kontrargument przedstawiciele niektórych ugrupowań podkreślali, że funkcjonujący nad Morzem Bałtyckim terminal naftowy w Gdańsku był optymalnym narzędziem umożliwiającym dywersyfikację źródeł oraz kierunków dostaw ropy naftowej do Polski.

Celem artykułu była analiza myśli politycznej³ polskich partii politycznych w zakresie budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock do Polski. W tym kontekście kluczowa była odpowiedź na trzy pytania badawcze: 1) jak politycy analizowanych ugrupowań oceniali zasadność budowy rurociągu; 2) jakie było stanowisko tych partii wobec współpracy z państwami Morza Kaspijskiego; 3) jak politycy tych formacji politycznych traktowali możliwość zapewnienia alternatywnych dostaw ropy naftowej do Polski. W zakresie podmiotowym przeanalizowano stanowisko jedynie trzech partii politycznych, a więc Prawa i Sprawiedliwości, Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego, gdyż partie te odgrywały kluczowe miejsce w polskim systemie parlamentarnym w latach

² Z propozycją udziału Polski w przedłużeniu rurociągu Odessa–Brody do Płocka, strona ukraińska zwróciła się po raz pierwszy do Biura Rady Handlowego Ambasady RP w Kijowie w dniu 18 lipca 1996 r. (Paszkowski, 2011, s. 338).

³ Przez myśl polityczną należy rozumieć „wszelką formę refleksji nad rzeczywistością polityczną, niezależnie od stopnia rozwoju, wewnętrznej spójności i systematyzacji oraz uteoretyzowania i konkretyzacji” (Jachymek, Paruch, 2001, s. 11).

2005–2015 inicjując i współtworząc polską politykę energetyczną (partie rządzące). Rozważania zawarte w artykule pozwalają wskazać na główne argumenty formułowane przez polityków tych partii politycznych na temat problemów dostaw surowców energetycznych do Polski. Punktem wyjścia analiz była teza, że w ocenie polskich partii politycznych kooperacja z państwami Morza Kaspijskiego była kluczowym komponentem działań na rzecz dywersyfikacji źródeł oraz kierunków dostaw ropy naftowej do krajowych rafinerii⁴.

Stanowisko Prawa i Sprawiedliwości wobec projektu w latach 2005–2007

W postulowanej przez partię Jarosława Kaczyńskiego i Lecha Kaczyńskiego wizji bezpieczeństwa energetycznego Polski, centralną, priorytetową rolę przez lata odgrywał projekt budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock. Inwestycja była kluczowym elementem praktyki politycznej PiS w latach 2005–2007 oraz aktywności międzynarodowej prezydenta Lecha Kaczyńskiego (Warzecha, 2010, s. 243; Piechowiak-Lamparska, 2011, s. 275–287) w latach 2005–2010 i stanowił najważniejszy punkt koncepcji bezpieczeństwa energetycznego Polski w zakresie dostaw ropy naftowej z kierunku alternatywnego do Federacji Rosyjskiej rurociągiem „Przyjaźń”.

W myśli politycznej PiS rurociągowi OBP przypisywano niezwykle ważne zadania, które wynikały z trzech zasadniczych przesłanek. Pierwsza – zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez zróżnicowanie tras i źródeł importu ropy naftowej do krajowych rafinerii (Sejm RP, 2002). Piotr Naimski, sekretarz stanu w ministerstwie gospodarki w latach 2005–2007, poseł na Sejm RP w latach 2011–2019, wyraził pogląd, że gdyby zrealizować projekt budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock „to do Polski mogłoby trafiać z tego kierunku około 20% ropy potrzebnej naszemu krajowi” (WNP.pl, 2006). Postulat dywersyfikacji był skorelowany z obawą o możliwość wykorzystania przez Federację Rosyjską pozycji głównego, dominującego eksportera surowców energetycznych do Polski (Sanecka-Tyczyńska, 2018, s. 440). W celu wyeliminowania groźby wstrzymania dostaw, Prawo i Sprawiedliwość wskazywało na ko-

⁴ Analiza projektów politycznych służących zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego państwa stanowi zagadnienie będące przedmiotem badań nad myślą polityczną partii politycznych (Paszkowski, 2015, ss. 99–109).

nieczność nawiązania ścisłej współpracy z głównymi eksporterami ropy naftowej na świecie, w tym przede wszystkim z państwami regionu Morza Kaspijskiego. Takie stanowisko zostało potwierdzone w programie ugrupowania z 2009 r., w którym uznano za jedno z zagrożeń „ryzyko odciążenia – motywowanego politycznie lub spowodowanego trudnościami technicznymi – dostaw gazu i ropy naftowej” (Prawo i Sprawiedliwość, 2009). Konsekwencją takiego myślenia było popieranie przez PiS budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock, który stwarzał możliwość częściowego uniezależnienia Polski od importu ropy naftowej z Federacji Rosyjskiej.

Drugi – podtrzymanie roli państwa tranzytowego. Dla PiS znamienny był pogląd, że zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski mogło zostać zrealizowane jedynie w szerokim kontekście europejskim. Rezultatem takiego stanowiska było przyjęcie założenia pełnienia przez Polskę funkcji zarówno odbiorcy surowców energetycznych z regionu Morza Kaspijskiego, jak i państwa tranzytowego. W tym tonie wypowiadał się Lech Kaczyński, prezydent RP w latach 2005–2010, który postulował współpracę z państwami zaangażowanymi w realizację inwestycji poprzez gwarancję tranzytu surowców przez terytorium Polski.

Trzecia – realizacja aktywnej polityki międzynarodowej, która miała przyczynić się do zacieśniania więzi pomiędzy Polską a państwami byłego ZSRR. Prawo i Sprawiedliwość stało na stanowisku, iż tylko czynna polityka, obejmująca zaangażowanie we wspólnych projektach, może realnie wzmocnić pozycję Polski w środowisku międzynarodowym (Wicha, 2021, s. 171). Politycy tego ugrupowania byli przekonani, że realizacja inwestycji z jednej strony zapewni dywersyfikację dostaw ropy naftowej do Europy, z drugiej zaś strony wpłynie na współpracę państw Morza Kaspijskiego z Unią Europejską (Kaczyński, 2010, s. 399–400). Lech Kaczyński deklarował, że „Polska jako kraj tranzytowy, zapewni tym krajom [Gruzji i Ukrainie – M. P.] bliższy kontakt z Europą” (WNP, pl, 2007a).

Budowa rurociągu Odessa–Brody–Płock stanowiła dla Lecha Kaczyńskiego jeden z najważniejszych składników prowadzonej polityki zagranicznej (Prezydent.pl, 2009). Prezydent twierdził, że budowa magistrali „jest ze strony mojego kraju tak istotna, że uważałbym swoją kadencję jako prezydenta za udaną, jeżeli udałoby się ją zrealizować” (Prezydent.pl, 2007b). Podstawowym problemem związanym z inwestycją przez wiele lat był brak jasnej deklaracji ze strony producentów surowców energetycznych w zakresie możliwości zagwarantowania dostaw

ropy naftowej. Piotr Naimski uważał, że „nie można budować ropociągu bez ropy naftowej, a potem zastanawiać się, skąd ją wziąć”. W celu przewyciężenia tego problemu L. Kaczyński zainicjował 11 V 2007 r. ideę szczytów energetycznych⁵ z udziałem państw producentów ropy naftowej, mogących pełnić funkcję tranzytową oraz potencjalnych odbiorców. Efektem zorganizowanego w Krakowie spotkania z udziałem prezydentów Polski, Ukrainy, Azerbejdżanu, Gruzji, Litwy oraz specjalnego wysłannika prezydenta Kazachstanu było: 1) potwierdzenie chęci rozwoju współpracy regionalnej w zakresie bezpieczeństwa energetycznego; 2) określenie celowości realizacji rurociągu Odessa–Brody–Płock, gwarantującego dostawę ropy naftowej na rynki europejskie i światowe; 3) wyrażenie gotowości powołania przedsiębiorstwa odpowiedzialnego za realizację wspólnej inwestycji i składającego się z firm narodowych państw zaangażowanych w projekt; 4) powołanie międzyrządowej grupy roboczej, której celem miało być przygotowanie umowy międzyrządowej oraz określenie zasad funkcjonowania wspólnego przedsiębiorstwa; 5) kontynuowanie dialogu politycznego na kolejnych szczytach prezydenckich.

Idea szczytów prezydentów była przedmiotem krytyki ze strony politycznych przeciwników PiS. Podnoszono, że nieobecność na konferencji w Krakowie Nursułtana Nazarbajewa, prezydenta Kazachstanu, była równoznaczna z brakiem gwarancji dostaw ropy naftowej ze strony tego państwa. Argumentowano, że dla budowy rurociągu OBP było niezbędne uzyskanie zapewnienia udziału w przedsięwzięciu kluczowego producenta ropy naftowej w Azji Środkowej. Należy podkreślić, że PiS miało świadomość skomplikowanej sytuacji politycznej istniejącej w regionie Morza Kaspijskiego, pozycji Federacji Rosyjskiej na tym obszarze oraz ograniczonych technicznych możliwościach eksportowych ropy naftowej z Kazachstanu na rynki państw europejskich⁶.

⁵ „Szczyt Krakowski” zainicjowany przez Lecha Kaczyńskiego, prezydenta RP, nazwany później „Inicjatywą Krakowską” rozpoczął cykl spotkań prezydentów m.in. Polski, Ukrainy, Azerbejdżanu, Gruzji i Litwy, w trakcie których prowadzono rozmowy na temat realizacja projektu Euroazjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej (EAKTR). Szczyty odbyły się w Krakowie (11 V 2007 r.), Wilnie (10 X 2007 r.), Kijowie (23 V 2008 r.) i w Baku (14 XI 2008 r.) (zob. Prezydent.pl, 2007a; Prezydent.pl, 2008a; Prezydent.pl, 2008b; Prezydent.pl, 2010; [ZS], 2008, s. 6; Bochenek, 2007, s. 2).

⁶ W czasie szczytu energetycznego w Wilnie w dniu 10 X 2007 r. został podpisany dokument „Umowa między Ministerstwem Przemysłu i Energetyki Republiki Azerbejdżanu, Ministerstwem Energetyki Gruzji, Ministerstwem Gospodarki

PiS zdawało sobie sprawę, że niezbędnym elementem wpływającym na szybkość oraz opłacalność ekonomiczną inwestycji było wsparcie finansowe projektu ze środków Unii Europejskiej. Zgodnie z intencją Ministerstwa Gospodarki, inwestycja została wpisana na listę projektów kluczowych Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” (Kuźmich, 2006, s. 24; Szymańska, 2012, s. 140). Uzyskane wsparcie kapitałowe ze środków Unii Europejskiej spełniło trzy ważne zadania: 1) potwierdziło komercyjny charakter projektu; 2) ułatwiło proces budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock z uwagi na skrócenie czasu związanego ze zwrotem kosztów poniesionych na inwestycję; 3) utwierdziło w przekonaniu partnerów międzynarodowych o jednoznacznym wsparciu rządu w Warszawie, które zostało udzielone projektowi.

Konkludując należy wskazać, że politycy Prawa i Sprawiedliwości pozytywnie odnosili się do idei budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock. Upatrywali w tym projekcie dużą szansę dla przeciwdziałania monopolistycznej pozycji Federacji Rosyjskiej w Europie Środkowej oraz nawiązania kooperacji z państwami Morza Kaspijskiego. W tym też celu podkreślali, że tylko większa dostępność ropy naftowej w tym regionie z innych niż Rosja kierunków może wpłynąć na poziom bezpieczeństwa energetycznego państwa. Niemniej jednak także mieli świadomość licznych przeszkód wiążących się z takim projektem. W tym też należy upatrywać ostatecznie wstrzymanie działań na rzecz powrotu do koncepcji budowy rurociągu po 2015 r.

Litwy, Ministerstwem Gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej, Ministerstwem Paliw i Energetyki Ukrainy o współpracy w sektorze energetycznym”, którego celem było wsparcie polityczne realizacji inwestycji. W tym samym dniu został podpisany również dokument „Umowa o przystąpieniu do MPR »Sarmatia« sp. z o.o.”. Według treści umowy do spółki polsko-ukraińskiej miały dołączyć przedsiębiorstwa naftowe z Azerbejdżanu (State Oil Company of Azerbaijan Republic – SOCAR), Gruzji (Georgia Oil and Gas Corporation Ltd. – GOGC) i Litwy (Klaipedos Nafta). Udział w przedsięwzięciu firmy z Azerbejdżanu był gwarancją dostarczenia do rurociągu surowca. W skład akcjonariuszy przedsiębiorstwa MPR „Sarmatia” sp. z o.o. wchodziły: polski PERN „Przyjaźń” S.A. (24,75% udziałów), ukraińska OAO UkrTransNafta (24,75%), azerski SOCAR (24,75%), gruziński GOGC (24,75%) oraz litewska firma Klaipedos Nafta (1%). (zob. Kublik, 2007, 31; Łakoma, 2007, s. B1; Łakoma, R. Mickiewicz, 2007, s. B1; WNP.pl, 2007b, WNP.pl, 2007c). Strona kazachska nie wyrażała chęci uczestnictwa w projekcie OBP na wstępnym etapie jego realizacji. Niemniej jednak rząd J. Kaczyńskiego prowadził rozmowy dyplomatyczne z Kazachstanem, które koncentrowały się wokół możliwości transportu kazachskiej ropy naftowej rurociągiem OBP, już po jego wybudowaniu (eksploatacja rurociągu) ([Aku, PAP], 2007, s. 6; Pietrzak, 2007, s. 1, 6).

Podejście Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego do inwestycji w latach 2007–2015

Inną optykę na dywersyfikację dostaw ropy naftowej do Polski prezentowała Platforma Obywatelska, dla której ta kwestia odgrywała niewielkie znaczenie. Zgadzano się, że zapewnienie zróżnicowanych źródeł i kierunków importu surowców energetycznych do Polski było jednym z elementów mających fundamentalne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego państwa. Niemniej jednak PO w podejmowanych działaniach koncentrowała się na ekonomicznym podejściu do inwestycji energetycznych. W ten sposób traktowano projekt budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock, który stanowił element Euroazjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej (EAKTR)⁷.

Politycy Platformy Obywatelskiej opowiadali się za gwarancją dostaw ropy naftowej do polskich rafinerii z Federacji Rosyjskiej rurociągiem „Przyjaźń” po optymalnych cenach. Mikołaj Budzanowski, podsekretarz stanu w ministerstwie Skarbu Państwa w rządzie Donalda Tuska w latach 2011–2013, uważał, że rafinerie w Polsce „nie będą korzystały z tej ropy [z Azerbejdżanu – M. P.], jeżeli będzie za droga” (Sejm RP, 2011; Kowalski, 2011, s. 7). Jednocześnie przedstawiciele rządu Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego podkreślali, że cena importowanego surowca z Azerbejdżanu byłaby wyższa od ropy naftowej importowanej drogą morską do Polski.

Analiza śladów i świadectw myśli politycznej wskazuje na ograniczone zainteresowanie polityków Platformy Obywatelskiej budową rurociągu Odessa–Brody–Płock. W ich ocenie niezbędnym elementem decydującym o zasadności realizacji inwestycji było zaangażowanie w projekt Kazachstanu. Taki pogląd sformułował w 2007 r. Bronisław Komorowski, prezydent RP w latach 2010–2015, który twierdził, żeby „napęścić ten rurociąg [...] ropą naftową, musi brać w tym udział [...] Kazachstan” (Sejm RP, 2007). Podnoszono dodatkowo, że Polska miała zapewnione alternatywne dostawy ropy naftowej poprzez terminal naftowy w Gdańsku (Tunia, 2009, s. 2). Rober Soszyński, polityk PO, prezes PERN „Przyjaźń” S.A. w latach 2008–2012, twierdził, że „Polska jest w stanie

⁷ Politycy Platformy Obywatelskiej w ograniczonym stopniu formułowali publiczne wypowiedzi na temat projektu budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock. Niemniej jednak w zakresie projektu wielokrotnie wypowiadał się Robert Soszyński, polityk PO, Prezes Zarządu PERN „Przyjaźń” S.A. w latach 2008–2012 (Wybranowski, 2008, s. 1, 5; [JAC, PAP], 2008, s. 4).

sprowadzić wystarczającą ilość ropy morzem, zarówno takie możliwości ma Naftoport, jak i rurociąg północny” (WNP.pl, 2010b). Jednocześnie podkreślał, że: „nigdy nie było problemu z dostawami, kontraktami i przesyłem z Rosji. Nie ma żadnych przesłanek, ani ekonomicznych, ani politycznych, by obawiać się o bezpieczeństwo dostaw z Rosji” (WNP.pl, 2010c).

Politycy Platformy Obywatelskiej podnosili w wywodach dwa główne argumenty mające wpływ na budowę rurociągu Odessa–Brody–Płock. Po pierwsze – niewystarczające zainteresowanie polskich rafinerii dostawami surowca z regionu Morza Kaspijskiego. Po drugie – brak gotowości eksporterów ropy naftowej zapewnienia rurociągu surowcem. Robert Soszyński sformułował pogląd, zgodnie z którym nie istniały przesłanki „przystępowania do inwestycji wartiej wiele miliardów złotych, gdy póki co nie widać chętnego, który chciałby tę ropę kupić. Pomijając już fakt, czy będzie od kogo ją kupić” (WNP.pl, 2009a; WNP.pl, 2009c). Jednocześnie wskazywał, że „dopóty polskie, czy niemieckie rafinerie nie zadeklarują jednoznacznie, że są tym kierunkiem zainteresowane to takie analizy [dotyczące budowy rurociągu – M. P.] nie mają podstaw” (WNP.pl, 2011). Negatywna ocena projektu wynikała z ogólnej zmiany podejścia rządu w Warszawie do współpracy energetycznej z państwami Morza Kaspijskiego oraz Federacji Rosyjskiej. Niewątpliwie w ocenie Platformy Obywatelskiej potrzeba zachowania przyjaznych stosunków z Rosją (stabilne dostawy ropy naftowej) była czynnikiem wpływającym na zaangażowanie polityczne i gospodarcze rządu wobec niektórych projektów energetycznych. Dodatkowo istotnym komponentem wpływającym na ostateczne podejście PO do projektu była opłacalność inwestycji. W sferze werbalnej politycy Platformy Obywatelskiej podkreślali potrzebę zróżnicowania źródeł i kierunków dostaw ropy naftowej do Polski. Niemniej jednak w rzeczywistości nie podejmowali żadnych działań w tym kierunku. Brak aktywności politycznej w kierunku budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock wynikał z przekonania, że istniejąca infrastruktura naftowa była w Polsce (terminal naftowy w Gdańsku) gwarancją zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa.

Zbieżne stanowisko do Platformy Obywatelskiej wobec projektu budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock prezentowali politycy Polskiego Stronnictwa Ludowego. Ludowcy dostrzegali w inwestycji możliwość zmniejszenia stopnia uzależnienia Polski od dostaw ropy naftowej z Federacji Rosyjskiej ([b.a], 2004, s. 20). Niemniej jednak uważali, że Polska poprzez istniejącą infrastrukturę (terminal naftowy w Gdańsku, rurociąg

„Pomorski”, rurociąg „Przyjaźń”) miała możliwość dywersyfikacji źródeł dostaw ropy naftowej. Jak dowodził Waldemar Pawlak, wicepremier i minister gospodarki w latach 2007–2012, poprzez terminal w Gdańsku „możemy drogą morską sprowadzać ropę z dowolnego kierunku” (WNP.pl, 2008a; WNP.pl, 2008b). Politycy PSL prezentowali pozytywny stosunek do „rozwijania nowego korytarza transportu ropy naftowej z tego kierunku [Morza Kaspijskiego – M. P.]” (Sejm RP, 2008), chociaż zdawali sobie sprawę z trudności we współpracy energetycznej z państwami tego regionu. W ich ocenie kluczowy wpływ miały uwarunkowania geopolityczne (znaczenie Federacji Rosyjskiej w polityce zagranicznej państw Morza Kaspijskiego). Waldemar Pawlak wskazywał, że gdy „prezydent Lech Kaczyński organizował szczyty energetyczne choćby w Krakowie, to akurat prezydenta Kazachstanu nie było, a wręcz – co ciekawe – było w tym czasie spotkanie prezydenta Kazachstanu z prezydentem Rosji” (WNP.pl, 2009b). Analiza źródeł myśli politycznej ugrupowania uprawnia do stwierdzenia, że politycy Polskiego Stronnictwa Ludowego nie traktowali inwestycji w kategoriach priorytetowych. Prezentowane poglądy, prowadzone rozmowy ([EG], 2008, s. 2; [S], 2008, s. 3; WNP.pl, 2010a) oraz brak jednoznacznej decyzji politycznej miały decydujący negatywny wpływ na możliwość budowy rurociągu.

Uogólniając, należy stwierdzić, że podejście Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego do budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock wynikało z ekonomicznego przekonania wiążącego się z realizacją projektów energetycznych. Tym samym to przede wszystkim warunki biznesowe powinny określać zasadność powstania rurociągu, a nie względy bezpieczeństwa energetycznego. Niemniej jednak pomimo takiego podejścia do projektu Odessa–Brody–Płock w ocenie polityków tych ugrupowań bezpieczeństwo było zapewnione z uwagi na możliwość importu ropy naftowej z alternatywnych źródeł do Federacji Rosyjskiej poprzez terminal naftowy w Gdańsku. Uważano zatem, że z jednej strony cena, a z drugiej strony krajowa infrastruktura powinny decydować o tym z jakiego kierunku rafinerie w Polsce będą zaopatrywać się w ropę naftową.

Podsumowanie

Przez lata budowa rurociągu Odessa–Brody–Płock znajdowała się w centrum uwagi polskich partii politycznych, gdyż podkreślano niezwy-

kle ważny walor tej inicjatywy, a więc zapewnienie dostępu do źródeł dostaw ropy naftowej. W Polsce pomimo funkcjonowania terminala naftowego w Gdańsku przez lata nie była realizowana do końca polityka dywersyfikacji źródeł oraz kierunków dostaw, a kluczowym partnerem pozostawała Federacja Rosyjska. W tych uwarunkowaniach współpraca biznesowa zajmowała również ważne miejsce w relacjach politycznych Polski z Federacją Rosyjską. Dlatego też odmiennie był postrzegany projekt budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock, który w teorii stwarzał możliwość bliższej współpracy energetycznej w regionie oraz integracji gospodarczo-politycznej, a także nawiązania trwałych powiązań biznesowo-politycznych z państwami Morza Kaspijskiego.

Dla polityków Prawa i Sprawiedliwości, Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego budowa rurociągu Odessa–Brody–Płock miała różne znaczenie. O ile politycy tych ugrupowań pozytywnie oceniali zasadność realizacji inwestycji, o tyle formułowali odmiennie stanowisko w tym względzie. Dla PiS był to centralny element dywersyfikacji dostaw ropy naftowej do krajowych rafinerii i dlatego też projekt cieszył się dużym wsparciem na poziomie politycznym. Natomiast dla PO i PSL kluczowe znaczenie dla realizacji inwestycji miały względy finansowe. Tym samym podkreślano, że to przede wszystkim krajowa infrastruktura, już funkcjonująca w postaci terminala naftowego w Gdańsku powinna stanowić najważniejsze narzędzie w budowie bardziej zróżnicowanej struktury dostaw surowca do Polski. Jednocześnie w przeciwieństwie do Prawa i Sprawiedliwości, członkowie tych dwóch ugrupowań parlamentarnych nie uwzględniali jego międzynarodowego charakteru oraz większej i bliższej współpracy na poziomie regionalnym.

W latach 2007–2015 ostatecznie zaprzestano realizacji tego projektu i nie wrócono do niego w kolejnych latach. O braku kontynuowania rozmów z Azerbejdżanem, Gruzją i Ukrainą na temat budowy rurociągu wpływ miało kilka czynników, a więc: 1) dalszy brak gwarancji co do zapewnienia dostaw surowca do rurociągu; 2) przeznaczenie środków finansowych uzyskanych z programów wsparcia na poziomie UE z projektu budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock na inne inwestycje energetyczne w Polsce; 3) brak analiz dotyczących możliwości dostarczenia ropy naftowej po odpowiednim upuście cenowym do krajowych rafinerii; 4) wysokie koszty wejścia w projekt dla firmy PERN S.A. w Polsce w zakresie budowy rurociągu i realizowane przez przedsiębiorstwo inwestycje związane z budową nowych pojemności magazynowych na

ropę naftową i paliwa w Polsce; 5) funkcjonowanie terminala naftowego w Gdańsku, który umożliwił dostawy surowca z alternatywnych do Federacji Rosyjskiej kierunków; 6) wysokie koszty operacyjności projektu, gdyż finalna cena za surowiec musiała uwzględniać transport ropy naftowej rurociągami na terenie Azerbejdżanu i Gruzji, załadunek surowca na tankowce pływające po Morzu Czarnym, a następnie rozładunek oraz transport ropy naftowej poprzez system rurociągowy Ukrainy i Polski; 7) niestabilna sytuacja polityczna na Ukrainie oraz aneksja w 2014 r. przez Federację Rosyjską Półwyspu Krymskiego.

Podsumowując, należy wskazać, że projekt budowy rurociągu Odessa–Brody–Płock przez lata był niezwykle ważną koncepcją o charakterze energetycznym, ale na brak sukcesu w realizacji tej inicjatywy wpłynęły zarówno względy obiektywne, jak i subiektywne. Niezależnie od podnoszonych argumentów za lub przeciw budowie rurociągu – odmienne postrzeganie projektu ze strony PiS, PO oraz PSL – przez lata w Polsce funkcjonowała infrastruktura umożliwiająca dywersyfikację źródeł oraz kierunków dostaw ropy naftowej do krajowych rafinerii. W konsekwencji terminal naftowy w Gdańsku w latach 2019–2022 odegrał istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego państwa (m.in. kryzys chlorkowy, wojna rosyjsko-ukraińska).

Interesy konkurencyjne: Autor oświadczył, że nie istnieje konflikt interesów.

Competing interests: The author has declared that no competing interests exists.

Wkład autorów

Konceptualizacja: Michał Paszkowski

Analiza formalna: Michał Paszkowski

Metodologia: Michał Paszkowski

Opracowanie artykułu – projekt, przegląd i redakcja: Michał Paszkowski

Authors contributions

Conceptualization: Michał Paszkowski

Formal analysis: Michał Paszkowski

Methodology: Michał Paszkowski

Writing – original draft, review and editing: Michał Paszkowski

Bibliografia

- [Aku, PAP] (2007), *Ropa z Kazachstanu*, „Nasz Dziennik”, 22 II 2007, nr 45 (2758).
- [b.a.] (2004), *Kaspijska ropa dla Polski*, „Zielony Sztandar”, 14 III 2004, nr 11.
- [EG] (2008), *Polsko-ukraińskie rozmowy o gospodarce*, „Zielony Sztandar”, 30 III 2008, nr 13.
- [JAC, PAP] (2008), *Soszyński szefem PERN »Przyjaźń«*, „Nasz Dziennik”, 22 XII 2008, nr 298(3315).
- [S] (2008), *Energetyczna współpraca polsko-ukraińska*, „Zielony Sztandar”, nr 34, 24 VIII 2008.
- [ZS] (2008), *Gra o kaspijską ropę*, „Trybuna”, 24–25 V 2008, nr 120(5541).
- Bochenek M. (2007), *Będzie korytarz*, „Nasz Dziennik”, 14 V 2007, nr 111(2824).
- Jachymek J., Paruch W. (2001), *Wstęp*, w: *Więcej niż niepodległość. Polska myśl polityczna 1918–1939*, red. J. Jachymek, W. Paruch, Lublin.
- Kaczyński L. (2010), *Wystąpienia, listy, wywiady: 2009–2010*, Warszawa.
- Kowalski A. (2011), *Rządowi wystarczy ropa z Rosji?*, „Nasz Dziennik”, 16 III 2011, nr 62(3993).
- Kublik A. (2007), *Azerskie złoża dla Orlenu*, „Gazeta Wyborcza”, 9 XI 2007, nr 262(5570).
- Kuźmich M. (2006), *Czy Unia zapłaci za ropę Brody–Płock*, „Gazeta Wyborcza”, 7 IX 2006, nr 209(5216).
- Łakoma A., Mickiewicz R. (2007), *Koalicja na rzecz kaspijskiej ropy*, „Rzeczpospolita”, 11 X 2007, nr 238(7835).
- Łakoma A. (2007), *Wilno: ostatni krok do ropociągu Odessa–Brody*, „Rzeczpospolita”, 10 X 2007, nr 237(7834).
- Paszkowski M. (2011), *Polska wobec projektu rurociągu Odessa–Brody–Płock (1997–2007)*, w: *Polityka zagraniczna III RP. 20 lat po przełomie*, tom 2: *Stosunki polityczne i gospodarcze*, red. L. Czechowska, M. Bierowiec, Toruń.
- Paszkowski M. (2015), *Specyfika badań politologicznych nad myślą polityczną w zakresie bezpieczeństwa energetycznego państwa*, „Humanities and Social Sciences”, nr 2(22), DOI: 10.7862/rz.2015.hss.22.
- Piechowiak-Lamparska J. (2011), *Polityka zagraniczna prezydenta RP wobec Gruzji w latach 2007–2009. Gruzja a bezpieczeństwo energetyczne Polski*, w: *Polityka zagraniczna III RP. 20 lat po przełomie*, tom 2: *Stosunki polityczne i gospodarcze*, red. L. Czechowska, M. Bierowiec, Toruń.
- Pietrzak K. (2007), *Kazachska ropa nie uwolni nas od Rosji*, „Nasz Dziennik”, 30 III 2007, nr 76(2789).
- Prawo i Sprawiedliwość (2009), *Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości*, Kraków.
- Prezydent.pl (2007a), *Prezydencki Szczyt Energetyczny w Krakowie*, 11.05.2007, <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2007/prezydencki-szczyt-energetyczny-w-krakowie,27344,archive>, 12.02.2023.

- Prezydent.pl (2007b), *Wizyta Prezydenta RP na Ukrainie*, 6.12.2007, <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2007/wizyta-prezydenta-rp-na-ukrainie,27656,archive>, 18.01.2023.
- Prezydent.pl (2008a), *Prezydencki Szczyt Energetyczny w Kijowie*, 22.05.2008, <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2008/prezydencki-szczyt-energetyczny-w-kijowie,26490,archive>, 14.02.2023.
- Prezydent.pl (2008b), *Udział Prezydenta RP w Szczycie Energetycznym w Baku*, 13.01.2008, <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2008/udzial-prezydenta-rp-w-szczycie-energetycznym-w-baku,26928,archive>, 15.01.2023.
- Prezydent.pl (2009), *Lech Kaczyński rozmawiał z prezydentem Gruzji*, 17.12.2009, <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-lecha-kaczynskiego/aktualnosci/rok-2009/lech-kaczynski-rozmawial-z-prezydentem-gruzji,25420,archive>, 21.02.2023.
- Prezydent.pl (2010), *Szef BBN uczestniczył w Konferencji Energetycznej w Gruzji*, 14.01.2010, <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/2053,SzefBBNuczestniczyIwKonferencjiEnergetycznejwGruzji.html>, 11.02.2023.
- Sanecka-Tyczyńska J. (2018), *Racja stanu we współczesnej polskiej myśli politycznej (2001–2015)*, Lublin.
- Sejm RP (2002), *Wypowiedź Marka Kuchcińskiego w trakcie debaty nad informacją rządu na temat działań podejmowanych przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski*, 25.01.2002, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/e517aa30a37a8670c12574720025e167?OpenDocument>, 21.02.2023.
- Sejm RP (2007), *Wypowiedź Bronisława Komorowskiego z 2007 r. w trakcie debaty nad informacją ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2007 roku*, 11.05.2007, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata5.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/07efb6580ddd0d66c-1257466003fd87a?OpenDocument>, 11.02.2023.
- Sejm RP (2008), *Odpowiedź podsekretarza stanu w ministerstwie gospodarki – z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów – na interpelację nr 6564 w sprawie zapewnienia Polsce bezpieczeństwa energetycznego zapowiedzianego w exposé Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska z dnia 23 listopada 2007 r.*, 29.12.2008, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/10783384>, 15.02.2023.
- Sejm RP (2011), *Wypowiedź Mikołaja Budzanowskiego w trakcie posiedzenia Komisji Skarbu Państwa*, 13.04.2011, <https://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/0/8674ABB088C2D674C125788700387A9F?OpenDocument>, 14.02.2023.
- Szymańska M. (2012), *Fundusze unijne a bezpieczeństwo energetyczne Polski*, w: *Rola energii we współczesnej gospodarce*, red. G. Wojtkowska-Łodej, Warszawa.
- Tunia P. (2009), *Zropą lepiej niż z gazem*, „Nasz Dziennik”, 17 XII 2009, nr 295(3616).
- Warzecha Ł. (2010), *Lech Kaczyński. Ostatni wywiad*, Warszawa.

- Wicha T. (2021), *Absens Carens. Studium o polityce zagranicznej Polski w myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości (2001–2011)*, Lublin.
- WNP.pl (2006), *Naimski: bezpieczeństwo energetyczne motywem przewodnim wizyty w USA*, 17.09.2006, <https://www.wnp.pl/wiadomosci/naimski-bezpieczenstwo-energetyczne-motywm-przewodnim-wizyty-w-usa,14505.html>, 18.02.2023.
- WNP.pl (2007a), *Kaczyński i Juszczenko zwiedzają ropociąg Odessa–Brody*, 7.12.2007, <https://www.wnp.pl/nafta/kaczynski-i-juszczenko-zwiedzaja-ropociag-odessa-brody,37973.amp>, 15.02.2023.
- WNP.pl (2007b), *Sarmatia: nowi udziałowcy w spółce*, 11.07.2007, <https://www.wnp.pl/nafta/sarmatia-nowi-udzialowcy-w-spolce,27925.amp>, 22.02.2023.
- WNP.pl (2007c), *Kazachstan może przystąpić do Sarmatii*, 11.10.2007, <https://www.wnp.pl/partnerzy/kazachstan-moze-przystapic-do-sarmatii,33831.html>, 14.02.2023.
- WNP.pl (2008a), *Pawlak o dostawach ropy i węgla: Polska nie jest zakładnikiem*, 10.09.2008, <https://www.wnp.pl/gornictwo/pawlak-o-dostawach-ropy-i-wegla-polska-nie-jest-zakladnikiem,59480.html>, 11.02.2023.
- WNP.pl (2008b), *Pawlak: nie będzie decyzji politycznych o gazie i ropie*, 21.02.2008, <https://www.wnp.pl/gazownictwo/pawlak-nie-bedzie-decyzji-politycznych-o-gazie-i-ropie,43379.html>, 10.02.2023.
- WNP.pl (2009a), *MSP: za wcześnie na decyzję w sprawie Odessa–Brody–Płock*, 2.12.2009, <https://www.wnp.pl/nafta/msp-za-wczesnie-na-decyzje-w-sprawie-odessa-brody-plock,95558.html>, 14.02.2023.
- WNP.pl (2009b), *Od 2013/14 r. nawet 40 mln ton ropy rocznie ropociągiem Odessa–Brody*, 6.10.2009, <https://www.wnp.pl/nafta/od-2013-14-r-nawet-40-mln-ton-ropy-rocznie-ropociagiem-odessa-brody,90792.html>, 9.02.2023.
- WNP.pl (2009c), *Prezes PERN: nie ma podstaw do rozpoczęcia projektu Odessa–Brody–Płock*, 12.11.2009, <https://www.wnp.pl/nafta/prezes-pern-nie-ma-podstaw-do-rozpozeczenia-projektu-odessa-brody-plock,93856.html>, 15.02.2023.
- WNP.pl (2010a), *Pawlak rozmawiał w Azerbejdżanie o współpracy w energetyce*, 24.11.2010, <https://www.wnp.pl/finanse/pawlak-rozmawial-w-azerbejdzanie-o-wspolpracy-w-energetyce,126066.html>, 15.02.2023.
- WNP.pl (2010b), *Robert Soszyński, prezes PERN: Polska ma alternatywną drogę dostaw ropy*, 25.12.2010, <https://www.wnp.pl/nafta/robert-soszynski-prezes-pern-polska-ma-alternatywna-droge-dostaw-ropy,128609.html>, 10.02.2023.
- WNP.pl (2010c), *Soszyński, PERN Przyjaźń: nie ma obaw o bezpieczeństwo dostaw z Rosji*, 22.07.2010, <https://www.wnp.pl/nafta/soszynski-pern-przyjazn-nie-ma-obaw-o-bezpieczenstwo-dostaw-z-rosji,115331.html>, 19.02.2023.
- WNP.pl (2011), *PERN: projekt Odessa–Brody–Płock na dziś niewykonalny*, 3.02.2011, <https://www.wnp.pl/nafta/pern-projekt-odessa-brody-plock-na-dzis-niewykonalny,131864.html>, 8.02.2023.

Wybranowski W. (2008), *By żyło się lepiej... swoim*, „Nasz Dziennik”, 28–29 VI 2008, nr 150(3167).

Odessa–Brody–Płock Pipeline Project as an Element of Ensuring Poland’s Energy Security in the Political Thought of Selected Polish Political Parties in 2005–2015

Summary

The construction of a more diversified crude oil supplies structure to Poland has been an important element influencing the Polish energy policy for years. Many political parties have raised the legitimacy of diversifying the sources and directions of supply of this commodity, and one of the most important projects in this area was the construction of a pipeline connecting the Polish and Ukrainian crude oil systems. Ultimately, the crude oil was to be imported from the Caspian Sea region. The article aims to analyse the political thought of Law and Justice, Civic Platform, and the Polish People’s Party regarding the construction of the Odessa–Brody–Płock pipeline to Poland. The considerations in the article make it possible to highlight the main arguments formulated by politicians of these political parties on the problems of supplying energy resources to Poland. The starting point of the analysis is the thesis that, in the opinion of Polish political parties, cooperation with the Caspian Sea countries was a key component of the efforts to diversify the sources and directions of crude oil supplies to domestic refineries.

Key words: political thought, Odessa–Brody–Płock pipeline, energy security, political parties

